

Over de moeden en de gewonden,
Over de duizenden, die verzwonden,
Over al de snikkende monden,
Die verbleekt zijn van geweent!"¹⁾

Zal dit smeeken breken door de heemlen heen tot God?

Hoor nu, wat het laatste boek, de laatste bladzijde der Schrift, u zegt van het eeuwig evenwicht, waarin God zal stellen en stillen de stad, waarvan kunstenaar en bouwmeester Hij zelf is: Hij troost u met de belofte, dat de geschiedenis wel begon met een hof, en dat ze wel is geëindigd met een stad, doch dat de eeuwigheid zal lichten over een kosmos, waarin hof en stad zijn samengebracht en ingegaan tot hun rust door eeuwig voor elkaar te werken het werk, dat beiden bewaart en in evenwicht houdt: de stad den hof, maar ook de hof de stad.

Is niet de geschiedenis met een hof begonnen? Het is de hof van Eden, het oude paradijs, en daarin de eerste mensch, geworden tot een levende ziel; de man, en de manin.

Van dat oude paradijs plegen wij veel goeds te zeggen; en wie zou het ook zijn, die te antwoorden durft tegen Hem, die gezien heeft al wat Hij gemaakt had, en zie, het was zeer goed?

Toch is dat paradijs van groote eenzijdigheid. Het is de eenzijdigheid van den overvloed. Komt het niet voort uit de hand van een God, die hij het begin een doel, en vóór het zijn het worden stelt; en heeft het daarom niet de dagen zijner jeugd? Dat paradijs zal zich moeten ontwikkelen tot een eeuwig heilzaam, het heeft zich te strekken tot vollen wasdom, opdat hetgeen begin is en beginsel, volkomen eenmaal zij. En zoo legt God in dat paradijs een overvloedigheid, die zelfs daar tot vraagstuk geworden zou zijn, ware niet de evidentie der dingen in klaarheid tusschen God en ziel geweest, gelijk een trillend licht, hetwelk Gods allerpuurste beweging buiten Hem weerspiegelt en die van den mensch binnen in hem wekt, opdat er ook zijnerzijds een uitgang tot de dingen zijn zou. En zoo vraagt hij wel niet, als de twijfelaar, doch hij buigt zich toch in onderzoek tot de dingen over, die mensch, om te weten, wat dit schoone leven zij.

En hij vindt het zeer schoon, ja; maar vooral zeer breed.

Ja, zeer wijd is Gods wereld, zelfs in een paradijs, dat nog maar begin is.

Want al heeft God de diepte in het hart van den mensch gelegd, hij heeft de breedte voor zijn oogen gespreid, opdat hij zou begeeren het leven door de onderzoeking; opdat hij, dagelijks ziende, dat er meer is aan vreugde, dan hij genieten, en meer aan arbeid, dan hij verwerken, en meer aan weelde, dan hij zich nemen kan, ook de breedte zou gaan veroveren uit zijn diepte; de breedte van zijn arbeid, door te vernieuwvuldigen zijner handen werk; de breedte van zijn vreugden, door te vernieuwvuldigen zijner oogen wellust; de breedte van zijn wezen en van zijn naam, door te vernieuwvuldigen zijn geslacht op aarde.

Zoo zijn dan in hun paradijs de Man en de Mannin onderworpen aan de wet der jeugd: hun oog ziet meer dan hun hart kan vernemen; hun oor hoort meer, dan hun hart kan verstaan; van wat om hen is, kunnen vele stemmen niet verster komen dan tot de zinnen; de poort der zinnen is nog te eng, dan dat al die stemmen konden dringen tot in het hart, konden zinken in de ziel.

De hof... Heere, is het niet te veel?

Ja, nog eens, de hof!

Hij berst van den overvloed. En toch is er geen spanning in de ziel van de twee, die in hem wandelen? Van allen boom zullen zij vrijelijk eten... maar zij kunnen niet; waarlijk, het is te veel. Groei zit er in den mensch; maar die hof, zou die nog kunnen groeien? Waar moet die rijkdom heen? Groot is hier de productie; maar twee slechts zijn er voor de consumptie: man en manin. Overstelpend het aanbod hier; maar de vraag is klein. Gods kapitaal is groot, hier in Gods akkers en in Gods water ligt het en biedt zich aan; maar gering is het aantal van wie het kunnen gebruiken.

Heer, wat wilt Gij met Uw rijkdom?

Wat God wil? Hoor, geef die vraag niet op. Want ons geslacht kan niet meer die paradijs-vraag aan; de ontwikkelings-leer van deze eeuw laat den mensch als een dier kruipen uit de stof, en toont hem, gedreven door instincten van honger en liefde, grijpend naar wat het leven biedt, zonder dat de vraag naar het wezen der dingen den vleeschelijken maaltijd der menschheid-in-opkomst zou kunnen opvullen met de spijs der ziel. Maar terwijl hij den mensch der evolutie-leer de mond eerder smaakt naar spijs, dan de ziel snakt naar wat haar verzadigen kan, daar is hij den mensch der Schrift, den mensch der scheppings-leer, eten niet zonder denken, het lichamelijke niet zonder het geestelijke. Het is een profeet, die brood eet in den lusthof van God. En daarom komt over de lippen van dien profeet de vraag:

Wat wilt Gij, God, met dien rijkdom? Wat wilt Gij met het brood, dat niet verzadigen kan in paradijsen, niet wijl het brood niet geven kan, maar wijl de mensch niet nemen kan?

Wacht, later zal hij het verstaan. Hij zal weten, dat God het paradijs groter maakte, dan de mensch overzien kon en omvatten, opdat hij tot het leven zou begeerig zijn, opdat hij om het ruims aanbod de groote vraag zou begeeren, en om de rijke productie de machtige consumptie; opdat de hof zou begeerig zijn tot de stad, het begin tot het voleinden.

En nu komt er die stad.

Aan het begin der wereld de hof, aan het einde de stad.

De stad is het einde van der wereld wegen.

Want waar de hof beteekent de veelheid der vruchten en de luttelheid der eters, daar heeft de stad aan menschen veel, doch aan vruchten weinig. Het omgekeerde is de stad van den hof: in haar is veel consumptie, doch weinig productie, althans van de gaven der natuur. Veel zijn de monden, die eten willen, doch waar zijn de vruchten, die zich bieden? Ach, nu ontwaakt in den mensch, wat aan wil tot profetie hem nog gebleven is, en hij vraagt: waarom, o God, die veelheid van hen, die het kapitaal zouden willen gebruiken, het kapitaal van Uw rijkdom, doch die het niet kunnen vinden voor de hand, die het niet zien liggen voor hun voet?

Ja, dat is de tweede eenzijdigheid: de stad; groot is de vraag, maar klein is het aanbod.

En al deze dingen worden zeer mee.

Want de hof, de hof van Eden, gaf den geest wel werk, doch smartelijk was die arbeid niet, want hij was zonder zonde. Die geen geld behoeften te wegen voor hetgeen te rijk verzadigen kon, waren stil tot God en hoopten op het kind, het kinds-kind... op de rijke toekomst, de stad, die geboren zou worden in den hof, en die dus aan ieder van haar geboren burgers zou geven wat zich op zijn vraag hem bood.

Maar toen de zonde kwam in den hof, toen werd de mensch uit den hof verdreven. Sinds is hij uitgebreid; de geboorteschot heeft gezwoegd, de Stad is gegroeid... maar ze kwam op buiten den hof. Haar kinderen werden geboren buiten den hof. Het zaad, dat van de bloemen van het paradijs op den adem van Gods goedertierenheid nog overwoei in den bodem van hun woestijnland, dreigde te verstikken onder doornen en distelen. Zoo moest de stad werken en zweeten. Zij zocht den hof, en zij vond een mengsel van vrucht en venijn; zij vond een samenscholing van distel en myrte. Sedert zijn haar tranen niet gedroogd, en toen ze vielen, hebben zij den bodem nog meer geslagen met onvruchtbaarheid.

Zoo hebben de eeuwen de stad doen zoeken naar den hof. De een noemt dat het lijden des tegenwoordigen tijds. De ander spreekt van sociale kwestie.

Maar wie profetie verneemt in den weg, die van de alpha leidt tot de omega, die weet het: noch de hof, noch de stad, kunnen de consummatie der eeuwen zijn. Indien God niet meer te geven heeft, zie, wij zijn de ellendigsten van alle schepselen. Want de stad is anders dan de hof; vraag haar, waarom zij geld weegt, voor hetgeen geen brood is, en haar arbeid voor hetgeen niet verzadigen kan? Zij zal u antwoorden: hier sta ik, ik kan niet anders, God helpe mij, zoo hij helpen kan.

Maar die het roepen der jonge raven hoort, verneemt ook het zuchten der schepping en leent daaraan het oor.

En naar de wet, die de heerschappij van den geest uitroept boven de stof, laat hij de wereldstad zoeken naar den wereldhof in zaaiing en oogst, en laat hij de schepping zuchten in het keeren van zomer en winter, zóólang, zóólang, totdat voleindigd zijn de kinderen Gods. Als dan de dag aanlicht der openbaring van die kinderen Gods, dan komt Hij en laat het nieuw Jeruzalem dalen van den hemel en toont het niet maar aan Johannes, dien ziener van Patmos, doch aan alle bloeiende stedelingen, die in bloed gewassen en in liefde bloeiende zijn geweest.

Hier is de stad, spreekt Hij. Niet de uwe, die zoekt naar den hof, maar de Mijne, die gevonden is en daarom vindt.

En de hof?

De hof is er ook. Want in de stad, niet daarbuiten, is de hof.

Er is immers een rivier des levens... en bok geboomte des levens?

Rivier en geboomte — die zijn de hof. En het symbolisch karakter der Openbaring waarborgt ons, dat de helft van zijn weelde, zijn levensvolheid, ons zelfs dan niet zoude aangezegd zijn, indien wij haar woord zouden kunnen naderen met de volle, gave herinnering aan den hof, die eenmaal was aan het begin der geschiedenis.

De hof in de stad....

En niet buiten het verkeer ligt hij, doch in

de straat. Waar de menschen komen, daar wacht hen het geboomte.

Het wacht op hen allen. Want niet voor een groep, niet voor een klasse, niet voor een deel der stad strekt zich de hof. Aan weerszijden van de rivier is het opgaand geboomte; van beide zijden voert de weg er heen.

Zoo is dan dit het einde van den strijd der dagen: hof en stad komen tot elkaar. Dat is te zeggen: productie en consumptie, kapitaal en verbruik, aanbod en vraag, wat zich geeft en wat voor zich neemt, objectief bezit en subjectief bezit, vrucht en geniet, spijs en eter, zoetheid en sterke, ze hebben elkaar gevonden van nu aan tot in der eeuwigheid.

Dat is het heilig, eeuwig evenwicht.

En zoo komt „de bedruekte erme bi den lieven Here“:

Mijn Here, wat heb ic Di misdaen
Dat Ghi mi laet alleenigs gaen?

Mijn Here, ic warr' duer 't woeste woud,
Waer storm vaert innet cnerpend hout.

Met viel een traen van bitter leet
Op 's Ermes afgedraghen kleet.

Doen heft die Here der Heerlicheyt
Syn machtige armen uytghebreydt
En d'Erme tot Hem opgelorst,
So dat si druecten borst an borst.

Deur wolcken heen drongh blide en claer
Een, blanc als Leliën, Inghlenschaer,
En songh in tonen van joleyt
Dat Hoeglied der „Bernherticheit“²⁾.

Ja, deze hartstichtigheid zingt zich een hooglied, een lied der liefde.

Als in den eersten hof de hof roept om de stad, dan zegt het geduld: wacht u, dat gij de liefde niet opwekt, eer het haar luste.

En als in het eind de stad in grooten nood is om den hof, dien zij niet vinden kan, dan doolt de liefde om tot dat ze bij wachters komt, die den dag wel onderscheiden aan den hemel, maar den nacht niet kunnen onderkennen in het hart; de wachters, die daarom stom blijven op de vraag der liefde, waar de liefste is.

Doch wanneer in het lichten van den dag der eeuwigheid de hof keert tot de stad en de stad tot den hof, dan zijn alle dingen verzoend, dan is het evenwicht hersteld; en „kom, liefste, laat ons samen uitgaan in het veld“... en „aan onze deuren zijn allerlei edele vruchten“... ze zijn er door u, door U alleen, om 't eeuwig welbehagen... maar „ik heb ze weggelegd voor U.“ (Hooglied 7^u, 13).

Dit is een hooglied der liefde. Want het evenwicht in de dingen, die buiten zijn, wordt ook gelegd in de dingen, die binnen zijn; de breedte heeft de diepte, de natuur het hart gevonden. En als het aangezicht der aarde vernieuwd is, dan zullen wij allen, met onbedekten aangezichte de heerlijkheid des Heeren weerspiegelend, van gedaante worden veranderd van heerlijkheid tot heerlijkheid, als van des Heeren Geest.

K. SCHILDER.

¹⁾ Feurke den Belg. Oud-Liedke. Het Geij, April 1924, bl. 87.

KERKELIJK LEVEN.

Door Amerika.

I.

't Was reeds lang in de pen.

Meermalen had men van onderscheiden zijde mij uitgenoodigd naar Amerika te komen. Meermalen had ik ook voorwaardelijk mijn woord gegeven. Maar telkens moest ik er van afzien.

De kennismaking met mijn Amerikaansche vrienden dagteekent eigenlijk van de verschijning van mijn boek: „De Antichrist“. Onder de Gereformeerde Amerikanen van Hollandsche afkomst waren toen juist eschatologische vraagstukken (di die, welke op het einde der wereld betrekking hebben) aan de orde van den dag. Tal van brieven werden mij gezonden, waarin mij over Amerikaansche kerkelijke toestanden en vraagstukken werd geschreven. Zelden dorst ik echter advies te geven, omdat het bijna ondoenlijk is over gevallen te oordeelen, welke men niet van nabij kent. En inzonderheid wanneer die voorkomen in een wereld, zóó onderscheiden van de onze, staat men er altijd wat schuchter voor. Men kan alleen wijzen op de beginselen, die eeuwig en over heel de wereld en onder alle omstandigheden dezelfde zijn. Doch de toepassing van de beginselen zal naar eeuw en plaats, naar gelegenheid en volkskarakter moeten verschillen.

Op heel natuurlijke wijze werd hieruit wederzijds de wensch naar nader contact geboren.

De verschijning van ons blad versterkte nog dien wensch. Schreef Prof. H. H. Kuyper in zijn reizen over Zuid-Afrika, dat hij „Heraut“ en „Reformatie“ naast elkander op de huiskamertafel vond, hier trof mij hetzelfde geval. Vanzelf leidde ook dit tot nieuwe briefwisseling. En waren er reeds

¹⁾ C. S. Adams van Scheltema.

²⁾ „Geboomte“ volgens betere vertaling.

De vraag welke de positie van den christen behoort te zijn tegenover het leven van dezen tijd is hoe langer hoe meer geworden een vraagstuk met vele kanten. De verbluffend snelle ontwikkeling van allerlei verhoudingen op sociaal, economisch, politiek, ook op religieus gebied, eischt ook een groote bewegelijkheid van het christendom, dat zich telkens weer opnieuw in te denken heeft in hoeverre de nieuwe evoluties vallen binnen of buiten de levensmogelijkheid van den christen.

En dan gaat het niet om theoretische standpuntbepaling, maar om praktisch beleven. Want niet in de studeerkamer van den geleerde wordt de groote strijd van onzen dag gestreden, maar op de fabriek, in de werkplaats, buiten, in het gevecht en gewoel van het dagelijksche leven.

Quaesties, die men twintig, dertig jaar geleden alleen van uit de verte kende, zijn met scherpe insnjding binnengedrongen in het leven van iederen dag.

Meer dan ooit is het noodig waakzaam, actief, mobiel te zijn. Want de vijand verschijnt niet alleen meer met de schetterende klaren van den strijd, maar hij komt vooral met het lokkende snaarspel der bekoring.

Het haat niet meer of we de valbruggen voor onze poorten al optrekken en achter de kanteelen onzer vestingmuren ons verschansen. De moderne vijand komt niet met een geharnast drom strijders, komt niet gepantserd in het oorlogszijzer. Hij staat binnen onze muren, zonder dat we hem hebben zien aankomen, want hij is gedoscht in het glinsterend en lokkend feestbrocaat en de ruischende zijde der vriendschap. Hij bouwt zijn schitterende tempels in onze straten, kristal-paleizen, badend in licht, betooverend door kleurenwemeling — en, zonder het te merken, zijn de menschen het kerkportaal voorbij en de hallen van zijn feestzalen ingegaan.

Hij tracht al wat plicht is te verdonkeren, door het zonnelicht van den dag op te vangen in den spiegel der rechten en met dien sterken glans verblindt hij het oog der menschen.

Hij gaat onder onze ramen langs, als de ratten-vanger van Hameln uit de legende, en lokt met z'n zoete tooverfluit onze kinderen het huis uit en achter zich aan — en ze kunnen niet meer weggelopen uit de omringing van z'n strekkende banden.

Hij bedient zich van de muziek, de schilderkunst, de letterkunde en weet zoo te komen binnen onze huizen — en al spoedig dwarrelen daar zijn denkbeelden rond, schitterend als groote libellen. En onze jongeren grijpen er naar, maar vangen ze niet, zoodat ze voortdurend meer onbevredigd worden, tot ze, te brunt grijpend, hun evenwicht verliezen en vallen.

Zoo, en op nog honderd manieren meer, belaaft hij onze christelijke veste. Het is de oude vijand, maar hij gebruikt moderne wapens, minder fel in hun uiterlijk, even dooddelijk in hun werking.

Is het dan niet noodig, dat het christendom mobiel is en zich van deze nieuwe tactiek bewust wordt? dat de christen van dezen tijd zich rekenschap geeft van zijn verhouding tot deze dingen en tracht de vragen op te lossen, waarvoor zij hem stellen? dat elke belijder van den naam van Christus, blijvende in de vastheid van de grondwet van 't koninkrijk der hemelen, activiteit, bewegelijkheid ontplooit, om paraat te zijn aan allen kant?

Hoe hij dit doen moet, vraagt ge?

Niet anders dan door te onderzoeken, te ontleden het bewegen van dezen tijd en iedere levensuiting te toetsen aan Gods Woord, aan den eisch van Gods Wet.

Niet anders, dan door te omlijnen zijn christelijk levensbeginsel en daarvan te getuigen in woord en wandel. Dat beginsel moet hij stellen tegenover „de leer dezer eeuw“ en het den jongeren klaar en duidelijk voor oogen houden, om daardoor, onder Gods zegen, ze weg te houden van het geglinster, de lokkende muziek, de meeslepende bekoring der verleiding.

Dat beteekent dus, dat hij den strijd moet aandoen, ofschoon de vijand niet altijd als een strijder verschijnt.

En dan heeft hij niet om te zien naar nieuwe wapens, want nog altijd is de oude wapenrusting van het geloof goed. Ook nog in dezen dag zal hij staande blijven, zoo hij zijn leden omgordt met de waarheid, aandoet het borstwapen der gerechtigheid, z'n voeten schoeit met bereidheid van het evangelie des vredes, bovenal, zoo hij aanneemt het schild des geloofs, want ook al de moderne pijlen des boozen blusht hij daarmee uit, zoo hij grijpt den helm der zaligheid en het zwaard des geestes, hetwelk is Gods Woord.

Deze welbeproeve wapenrusting van het geloof is nog altijd de eenige, waarin men den vijand tegemoet treden kan, ook den modern uitgerustten vijand. Maar dan vergeet men niet, dat zulks niet in

vroeger plamen beraamd, thans namen ze vaster vormen aan. Het had weinig gescheeld, of reeds in 1922 had ik mijn Amerikaansche reis ondernomen. Doch het was mij niet mogelijk mij voor meer dan drie maanden van mijn werk vrij te maken. Het voornemen onderging uitstel, maar gelukkig geen afstel.

En zoo vertrok ik dan 1 Augustus uit Amsterdam naar de nieuwe wereld.

Ik mag niet nalaten hier openlijk mijn dankbaarheid uit te spreken jegens Heeren Curatoren van onze Vrije Universiteit, die mij verlof gaven na de opening der colleges nog eenigen tijd in Amerika te vertoeven. Gaarne zou ik het zóó hebben ingericht, dat ik vroeg in de zomervacantie mijn reis had gemaakt. Maar het midden van den zomer is in de nieuwe, zoomin als in de oude wereld een geschikte tijd voor lezingen. Seminaries en Universiteiten zijn gesloten. Daarenboven ontvlucht, wie eenigszins kan, de stad om in de „country“, op het land, verfrissing, vaak in den letterlijken, steeds in den figuurlijken zin te zoeken.

De Amerikaansche vrienden hebben de regeling van mijn rondreis op echt Amerikaansche manier aangepakt. Zij richtten een comité op, dat zij den naam gaven van „Dr V. Hepp-Lecture Tour Committee“. Een naam, die mij te veel eer aandoet. Maar hij was reeds uitgevonden en gedrukt, vóór ik er weet van had. Het was dus het beste er mij gedwee bij neer te leggen. Vooral de volijverige secretaris, de heer W. B. Eerdmans, had het zoowel in den tijd van de voorbereiding als daarna, zeer druk. Maar met de grootste toewijding heeft hij zich aan dit werk gegeven. Daarenboven was hij gedurende eenige weken mijn aangename en zorgzame reisgezel, die mij alle moeite om door dit groote land den weg te vinden, uit handen nam. In alle opzichten maakte hij het mij gemakkelijk. Ook voerde hij heel de correspondentie, welke zeer omvangrijk was. De talrijke verzoeken wist hij terug te brengen tot 50 lezingen en 44 preekbeurten. Maar natuurlijk zal ik ook daarna niet kunnen voldoen. Ging er niet zooveel tijd af voor reizen, dan ware het anders. Doch men kan gerust rekenen, dat twee-derde van den tijd met reizen heengaat. In Amerika leert men eerst recht afstanden kennen. Ik wil echter op mijn beschouwingen over Amerika niet vooruitloopen.

Behalve de heer Eerdmans, behooren tot het Comité de heeren Dr H. Beets, voorzitter; Prof. H. J. G. van Andel, B. Dosker, J. Hekman, Dr G. Hoeksema, M. Hoffius, Prof. Dr J. J. E. Kuizinga, Dr W. van Vliet, Prof. Dr S. Volbeda en Dr S. van der Werf.

Zoowel de Gereformeerde als de Chr. Geref. Kerk zijn hierin vertegenwoordigd.

Met de Cunard-Lijn.

Als ik mij wel herinner schrijft mej. H. S. S. Kuyper in haar „Een half jaar in Amerika“, dat zij als goed Nederlandsche met een Hollandsche boot den oceaan overstak.

Dit maakt mij wel een weinig beschaamd om te bekennen, dat ik van een Engelsche lijn gebruik maakte.

Ik deed dat echter niet om op den roem, welken zich de Holland-Amerika-lijn verworven heeft, ook maar iets af te dingen.

Een woord van rechtvaardiging mag dan ook niet achterwege blijven.

Wat mij het meest tot die keuze drong, was de haast, welke ik had om in Amerika te komen en de haast, die ik d.v. zal hebben om huiswaarts te keeren, ten einde mijn verblijf alhier zoo lang mogelijk te maken.

Neemt nu de Hollandsche boot in het gunstigste geval 10 of 11 dagen, de Engelsche booten doen het in dergelijke omstandigheden van Southampton of Cherbourg uit in 5 à 6 dagen.

Dat kwam mij ook in een ander opzicht wel te pas. De kortere reis verminderde vanzelf de onaangenaamheid van een eventuele zeeziekte. Wie eens daarvan genoten heeft — en ik heb het meer dan eens doorgemaakt — verlangt niet bepaald naar zulke dagen.

Wie echter zulke motieven niet heeft, beveel ik het liefst de Holland-Amerika-lijn aan.

Niet omdat ik over de Cunard-lijn te klagen heb. Men heeft mij wel verteld, dat op de Engelsche lijnen de zindelijkheid zou te wenschen overlaten en dat ook de bereiding van de spijs den Hollander niet zinnen zou.

Ik voor mij heb evenwel op geen van beide eenige opmerking.

Ik kan in deze ook geen vergelijking maken met de Hollandsche booten.

En als ik dan aanraad om niet dan in geval van noodzakelijkheid mijn voorbeeld niet te volgen, doe ik dat alleen, omdat ik Nederlander ben.

Hier zit, geloof ik, geen peesje chauvinisme in.

HEPP.

Grand-Rapids, 4—9—'24.

Kerkelijke Archieven.

I.

Op den laatsten zittingsdag van de ten vorigen jare te Utrecht gehouden Synode der Gereformeerde Kerken in Nederland was een niet onbelangrijk voorstel ter tafel met betrekking tot de kerkelijke

archieven. Het droeg de onderteekening van de hoogleeraren Dr T. Hoekstra en Dr H. H. Kuyper en van Dr K. Dijk, Dr G. Keizer en Mr A. J. L. van Beeck Calkoen. Het luidde aldus:

„De Synode besluit, met het oog op de gebreken behoefte, de Kerken van advies te dienen bij de verzorging van hare archieven (zoowel van de plaatselijke Kerken, als van Classes en Particuliere Synodes); en daartoe een Dienaar des Woords uit te noodigen zich op de hoogte te stellen van den toestand der kerkelijke archieven en als deskundige den Kerken bij het verzamelen en bewaren der archiefstukken advies te geven, en van zijn bevinden mededeeling te doen aan de volgende Synode;

tevens dezen Dienaar des Woords op te dragen het onderwerp in studie te nemen op welke wijze het best een statistiek van onze Kerken te vormen en bij te houden is;

aan de Kerk, die deze Dienaar des Woords dient, te verzoeken hem tot de volgende Synode drie maanden van het jaar voor dezen arbeid af te staan en haar jaarlijks uit te keeren een bedrag, dat gelijk staat met drie maanden traktement van den predikant.”

Blijkens artikel 189 der Acta besloot de Synode, na eenige bespreking, dit voorstel, als niet voldoende voorbereid, niet te behandelen. Inderdaad kwam het eenigszins uit de lucht vallen, en het is begrijpelijk, dat het niet onmiddellijk kon worden aanvaard, maar het is mijns inziens toch zeer jammer, dat de vergadering geene deputaten heeft benoemd, om aan de eerstvolgende Synode advies over deze gewichtige aangelegenheid uit te brengen. Doch, al ging het voorstel thans zonder behandeld te zijn van de tafel, het mag in elk geval een verbliffend verschijnsel worden geacht, dat de zaak althans ter sprake is gebracht en dat blijkbaar ook in de Gereformeerde Kerken de belangstelling voor de kerkelijke archieven is verlevendigd.

't Is opmerkelijkwaard, hoe dikwijls bij overigens goed ontwikkelde personen alle begrip ontbreekt van wat een archief eigenlijk is. Somstrest men dit gemis zelfs aan bij menschen, die eene academische opleiding hebben genoten. Archief, bibliotheek, museum, — men scheeft het alles over één kam en brengt het onder één hoofd: verzamelingen van oudheden, of, wat minder welwillend uitgedrukt, van ouden rommel. En de beheerder van zulk een verzameling werd nog onlangs ergens gekenschetst als een „snuffelende oudheidvorscher“. Het is dan ook gewis niet geheel overbodig, wanneer ik hier iets zeg over het begrip „archief“.

Ons woord Archief, komt van het Latijnsche Archivum, dat op zijne beurt eene vervorming is van het Grieksche Archeion, dat bij de klassieke schrijvers voorkomt in de beteekenis van regeeringsgebouw. In zulk een gebouw werden de staatsstukken bewaard, en zoo werd de naam der bewaarplaats overgebracht op de daarin geborgen verzameling. Latere Latijnsche schrijvers gebruiken het woord dan ook in deze beteekenis, terwijl men in klassiek Latijn nog sprak van tabularium. Uit het Latijn ging het over in de Europeesche talen: in het Nederlandsch komt het vrij laat, feitelijk eerst in de 18e eeuw, voor. Vóór dien tijd bezigde men geen verzamelwoord, maar sprak men van protocollen, charters, registers, enz. En de bewaarplaats dezer stukken heette vaak de charterkamer of ook wel het secreet.

Het groote Woordenboek der Nederlandsche Taal geeft van het woord archief de volgende omschrijving: „de verzameling van geschreven stukken, oorkonden, akten, bescheiden, enz. tot het bestuur van staat, gewest of gemeente, tot eene instelling of vereeniging, tot den werkring van een openbaar ambtenaar, of tot een geslacht behoorende, waaruit de geschiedenis van datgene waartoe zij behooren, kan worden gekend“. Deze verklaring is niet onverdienstelijk. Uit een vakkundig oogpunt verdient echter de voorkeur de definitie, die door de Vereeniging van Archivarissen in Nederland na veel wikkelen en wegen is vastgesteld, en die ook door de Regeering is aanvaard: „Een archief is het geheel der geschrevene, geteekende en gedrukte bescheiden, ex officio ontvangen bij of opgemaakt door eenig bestuur of een zijner ambtenaren, voor zoover deze bescheiden bestemd waren om onder dat bestuur of dien ambtenaar te blijven berusten“. In deze bepaling komt het organisch karakter van een archief tot zijn recht: het bestaat uit de stukken, die ex officio tot de administratie van eenig lichaam behooren. Het is dus niet een willekeurig bijeen gebrachte verzameling van historische handschriften. Ten onrechte wordt dan ook bijvoorbeeld de onder de leiding van generaal De Bas in Den Haag met groote zorg bijeen gebrachte verzameling van afschriften uit allerlei archieven, betreffende onze vaderlandsche krijgsgeschiedenis, aangeduid als „het krijgsgeschiedkundig archief“. Zoo dragen ook tijdschriften, waarin historische bescheiden worden bijeengebracht of historische onderwerpen worden behandeld, zooals het Archief voor Kerkgeschiedenis en dergelijke, den naam Archief slechts in zeer overdachtelijken zin.

BREEN.